

**MESLEK LİSELERİ ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN OYUN DANS VE MÜZİK
DERSİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ**

*Vocational High Schools Child Development And Education
Department Students' Opinions on Play Dance and Music Lesson*

DOI NO: 10.36442/AMADER.2021.45

Burak SAĞIRKAYA¹

Özet

Bu çalışma, Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi son sınıf Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü öğrencilerinin, meslekî eğitimleri gereği aldıkları okul öncesinde müzik uygulamalarına yönelik görüşlerini ve yine yapmakla yükümlü oldukları staj süresince alana yönelik edindikleri birikimi uygulama durumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği bakımından durum saptamaya yönelik betimsel bir çalışmadır. Bu bağlamda Afyonkarahisar merkez ilçede bulunan 3 Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinde, 6 sınıf ve 200 okul öncesi eğitimi alanında staj yapmakta olan son sınıf öğrencisi araştırmaya dâhil olmuştur. Araştırma için her bir okulda birer atölye gerçekleştirilmiştir. Atölye öncesinde öğrenci gruplarına okul öncesinde müzik uygulamaları hakkında didaktik bir sunum yapılmış ve akabinde pedagojik müzik eğitim/yaklaşım uygulamalarını kapsayan atölye çalışması gerçekleştirilmiştir. Katılımcı öğrencilere, yaş ve eğitim düzeyleri göz önünde bulundurularak çalışma sonunda alana yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla 30 soruluk bir anket uygulanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin lise eğitimleri boyunca sadece bir dönem meslekî müzik eğitimi aldıkları, okul öncesinde müzik eğitimi ve yaklaşımları üzerine yeteri kadar bilgilendirilmedikleri ve ilgili Milli Eğitim müfredatında yer alan Orff-Schulwerk Yaklaşımı Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi/Pedagojisi, Kodaly Yöntemi ve Dalcroze Eurhythmics Öğretisi, Müzikli Drama, Müzikli Masal, Müzikli Oyun gibi pedagojik müzik eğitim alanına dair yaklaşım ve yöntemleri tanımadıkları, staj yaptıkları kurumlarda ise okul öncesine yönelik müzik, oyun ve dans uygulamalarının yeteri kadar uygulanmadığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak; okul öncesinde müzik uygulamalarının yaygınlaşmasının gerekliliği ve pedagojik müzik eğitim yöntem/yaklaşımlarına dayalı uygulamaların okul öncesi dönemde; bilişsel, duyuşsal, motor, duygusal, akademik, sosyal, iletişim ve kültürel aygıtların geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığı öğrenci görüşleriyle elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Orff-Schulwerk Yaklaşımı, Dalcroze Eurhythmics, Okul Öncesinde Müzik Uygulamaları, Pedagojik Müzik Eğitim Yöntemleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü.

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, burak.sagirkaya@gmail.com

Abstract

The aim of the study is find out views of the vocational and technical high school's pre-school education senior class students regarding preschool music education and determining the functionality of internship processes. It is a descriptive study due to purpose as well as method and type of data used. As part of the study, has been reached three different school providing education in the field. Totally 6 classes including 200 students has informed concerning early childhood music education methods. After that activity examples concerning the field were applied to participants during the a workshop. In addition, questionnaire questions were given to participants in or to obtain their views on early childhood and pre-school music education and concerning workshop achievements. The workshop in this regard, has been realized with by legal permission of the Afyonkarahisar education Directorate. The questions which implemented the working group prepared as the opinion of experts and academics. Study indicated that; according to participants, they got only one semester music education during their high school period, not informed enough on the field, not enough applied elementary music education, dance, movement and rhythm during their internship. They not aware enough modern pedagogical music education methods such a Orff-Schulwerk Approach, Music Drama, Kodaly and Dalcroze methods although those are specified in the national education curriculum. As revealed of participants' opinions; preschool music education can be widely applicable in children's cognitive, academic, motor, social, emotional, cultural and communicative skills development.

Keywords: *Orff-Schulwerk Approach, Dalcroze Eurhythmics, Music Applications on Pre-School, Pedagogical Methods of Music Education, Child Development and Education Department.*

GİRİŞ

Müzik eğitimi, çocuğun kendi yaşantısından yola çıkarak amaçlı ve belirli müziksel davranış kazandırma sürecidir (Uçan, 1994:13). Okul öncesi dönemdeki müzik eğitimine bakıldığında ise belirlenmiş amaç, ilke ve kazanımlar doğrultusunda yapılan gelişim ve davranış sürecine yönelik uygulamaları kapsadığı görülmektedir (OÖEP, 2013:14). Okul öncesi döneme yönelik müzik uygulamaları çocukların eğitiminde kullanılan, tüm gelişim alanlarını destekleyen en etkili araçlardan biridir (Uçan, 1994:10). "Ağaç yaşken eğilir." atasözünden yola çıkarak okul öncesi dönemde uygulanan müzik eğitiminin bireysel, toplumsal, kültürel niteliği; birey için pekiştirici, bütünleştirici bir eğitim aracı olmasını sağlamaktadır. Bunun yanında gerçekleştirilen amaçlı müzik eğitiminin çocuğun müzik dışı gelişimi üzerinde etkileri bulunmaktadır. Bunlar bilişsel gelişim, dil gelişimi, duygusal ve sosyal gelişim, bedensel ve psikomotor gelişim olarak

sıralanabilir (Sun ve Seyrek, 2002: 31-34). İletişim, dil gelişimi, bedensel ve psikomotor gelişim, zihinsel ve bilişsel gelişim, yaratıcılık, farkında olmak, duygusal ve sosyal gelişim alanları ise okul öncesi eğitim süreçlerinde müzik temelli uygulamaların yaygın olarak kullanıldığı alanlardır (OÖEP, 2013).

Bu dönem çocuklarına yönelik gerçekleştirilen müzik temelli uygulamalar ya da farklı amaçlar için müzik unsurlarının kullanımı eğitim ve çocuk odaklı olduğundan süreci *pedagojik müzik eğitimi* başlığı altında ele almak yanlış olmayacaktır. Pedagojik müzik eğitimi unsurları okul öncesi eğitimin önemli bir parçasını teşkil etmekte; yapılan grup çalışmaları, sağlıklı bir toplumsal zeminin devam etmesinde yön verici etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Okul öncesinde müzik eğitimi; toplu şarkı söylemek, ritmik çalgı çalmak, dans etmek, müzik dinlemek, ses üretmek, hareket, oyun ve müzikli drama gibi etkinlikleri kapsamaktadır (OÖEP, 2013: 33-48). Okul öncesi dönem müzik eğitiminin amaçları arasında bireyde müzik sevgisi uyandırmak, hayal dünyasını geliştirmek ve estetik bağlamda olumlu davranışlar kazandırmak da yer almaktadır (Bilen, 1994).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak bir okul öncesi eğitimcisiinden, çocuğun duyduğu ve dinlediği sesi harekete dönüştürme kurgusunu onun beğeni kazanacağı şekilde aktarabilmesi ve onun kendini ifade edebilmesine olanak tanıyabilecek farkındalıkta olması beklenmektedir. Zira okul öncesi müzik üzerine eğitim almış bireylerin okul öncesi günlük programında müzik eğitimine önem vermeleri çocuk gelişimi açısından beklenen bir tutumdur (Karadağ,1997). Okul öncesi eğitimcilerinin, müzik öğretim yöntemleri konusunda yeterli donanıma sahip olmaları, müziğe karşı pozitif tutum sergilemeleri ve müzik dersinin insan hayatındaki önemli fonksiyonlarını bilmeleri gerekmektedir (Barışeri, 2000: 327). Sürecin işleyebilmesi için bu alanda yeterli donanıma sahip eğitimciler; çocuğa dinleme ve işitsel algı yeterliliğinin yanında müziği sesle, jestlerle, beden hareketi ve dansla ifade edebileceği şekilde aktaran, grup çalışmalarıyla kendine güveni geliştiren, beğeni duygusu güçlü bireyler yetiştirebilecek yetkinliğe de sahip olmalıdır (Tufan, 2002).

Bu bağlamda ülkemizde okul öncesi alanında çalışacak bireyleri yetiştirmeye yönelik en erken meslekî müzik eğitiminin kız meslekî eğitim ve teknik liseleri çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerinde verildiği görülmekte ve tam bu noktada bu liselerde okutulan meslekî müzik dersi çıktılarının incelenmesinin gerekli

olduğu düşünülmektedir. Kız meslekî eğitim ve teknik liseleri çocuk gelişimi ve eğitimi bölümlerinin tabi oldukları *Çocuk Gelişim ve Eğitimi Alanı Çerçeve Öğretim Programına* göre bu bölümlerde öğrencilere; 10. sınıfta bir dönem haftada iki saat "*Çocuk Etkinliklerinde Müzik*" adlı bir ders verilmektedir (ÇGEAÇÖP, 2011). Program dâhilinde öğrencilere verilen müzik dersi, *Okul Öncesi Dönemde Müzik Etkinlikleri Programı* (OÖDMEP, 2013) ve okul öncesinde kullanılması öngörülen şarkı ve müzikli etkinliklerin öğretimi ve seçiminin yer aldığı *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Müzik Albümü Programı* (ÇGEBMAP, 2013) adıyla yayınlanmıştır. Çocuk Gelişim ve Eğitimi Alanı Çerçeve Öğretim Programına göre öğrenciler; 11. sınıfta 7 modülden oluşan *Erken Çocuklukta Program Dersi* kapsamında 1 modül (1 saat) oyun ve hareket, 1 modül de müzik eğitimi olarak ilgili faaliyetleri geliştirmeleri sağlanmaktadır. Son sınıfta ise (12. Sınıf) öğrencileri *Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği* (MTEY, 2008) kapsamında yapmakla yükümlü oldukları staj programı, *İşletmelerde Beceri Eğitimi Dersi* adı altında haftada üç gün sekizer saatlik periyotlarda gözlem ve gerektiğinde denetimli uygulama sürecini kapsayacak şekilde kurgulanmıştır. Öğrenciler bu dersi koordinatör öğretmen gözetiminde Millî Eğitim Müdürlükleri merkez ilçe ve ilçe teşkilatı bünyesindeki ana sınıflarında, bağımsız anaokullarında, özel anaokulu statüsündeki kurumlarda alabilmektedirler. Süreç içerisinde gözlemin yanında öğrencilerden belirli oranda uygulama yapmaları beklenmektedir. Bu şekilde öğrenciler derste öğrendikleri konuları staj yaptıkları kurumlarda uygulama şansı yakalamaktadırlar. Başka bir deyişle öğrenciler; Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Çocuk Etkinliklerinde Müzik Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Planına, Çocuk Gelişimi Eğitimi ve Öğretimi Çerçeve Programına, Çocuk Eğitimi ve Gelişimi Müzik Albümü Programına, Çocuk Etkinliklerinde Müzik Programına, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Okul Öncesi Eğitim Programına göre müzik derslerini işlemekte ve staj yaptıkları kurumlarda bu programlar dâhilinde uygulamalar yapabilmektedirler. Buna göre; bölümden mezun öğrenciler çocuk gelişimi eğitimi mezunu unvanı almakta ve sosyal hizmetler çocuk evlerinde, özel eğitim kurumlarında ve anaokullarında yardımcı öğretmen olarak meslek hayatlarına başlamakta ve denetimli olarak uygulama derslerine girebilmektedirler.

Öğrencilere meslekî hayatları öncesinde verilen bu uygulama ve ders süreçlerinin kapsamı *Okul Öncesi Dönemde Müzik Etkinlikleri Programında* şu şekilde verilmektedir: "Öğrencinin çocuk kulübünde

çocuklarla uygulanacak müzik etkinliklerini ve araç gereçlerini, programa ve çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak uygulayabileceği öğrenme materyallerini kapsamaktadır." Uygulama derslerin amacı ise: " Çocuk kulübünde çocuklarla uygulanacak müzik etkinliklerini ve araç gereçlerini programa ve çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak uygulanabilmesidir." (OÖDMEP, 2013:4).

Yukarıda yer alan Okul Öncesi Dönemde Müzik Etkinlikleri Programı modüllerinin içeriğinde, öğrencilerin okul öncesi gelişim skalası çerçevesinde etkinlikler geliştirip bu etkinliklere yönelik müzik temelli uygulamalar yapması beklenmektedir. Bu uygulamalara yönelik yöntem/teknik/yaklaşımlar ise aşağıda başlıklar hâlinde sıralanmıştır:

Ritim Uygulamaları

Pedagojik okul çalgılarıyla, materyallerle, bedenle yapılan ritim çalışmaları ve dinlenen müziğe yine çalgı, materyal, bedenle yapılan ritmik eşlik çalışmaları okul öncesi ritim uygulamalarının temelini oluşturmaktadır.

Beden Müziği

El çırpma, ellerini karşılıklı vurma, dizlerine vurma, ayaklarını yere vurma, parmak şıklatma, etrafında dönme, zıplama hareketleri çocukların eş zamanlı olarak en çok kullandıkları ritmik vücut devinimleridir ve beden müziğinin temelini oluşturmaktadır (Morgül, 1995).

Ses ve Müzik Dinleme Uygulamaları

Duyduğu sesi ayırt etme ve aktif müzik dinleme çalışmalarından oluşmaktadır. Ses tanıma, ayırt etme çalışmaları çocuğun çevreyi daha bilinçli dinlemesine, sesleri tanımasına ve tanımlamasına yardımcı olan dinleme uygulamalarıdır (Öztürk, 2004).

Şarkı Söyleme

Dil becerisi ve telaffuz becerisini geliştirici eserlerin seçilmesi ve pedagojik anlamda yaşa uygun şarkıların ve aralıkların seçilmesi

önemlidir. Orff çalgılarıyla kullanılabilceği gibi müzikli drama çalışmalarında da etkili şekilde kullanılabilir (OÖDMEP, 2013: 8).

Müzikli Drama

Müzik, hareket, doğaçlama ve oyunu içerisinde barındıran çalışmalardan oluşmaktadır. Bir konuyu bir hikâyeyi canlandırırken süreç boyunca ya da belirli bölümlerde canlandırma öğelerine hareket, şarkı, çalgı çalma ve ritim unsurları katarak gerçekleştirilen uygulamalar bütünüü ifade etmektedir.

Yaratıcı Dans

Müziğin estetik değerini bedensel devinim ve harekete taşıyan, mekâna ve zamana göre değer kazanan doğaçlamaya ağırlık veren ve kişisel anlatımın ön planda olduğu vücut hareketlerinden oluşmaktadır (OÖDMEP, 2013:10).

Müzikli Öyküleme Uygulamaları

Okul öncesinde daha çok bir hikâyede yer alan nesnelere ve olayların seslerini çıkarmak için kullanılmaktadır. Örneđin ksilofon su sesine, davul gök gürültüsüne, çelik üçgen güneşin doğuşuna ya da ritim çubukları saatin tik tak sesine benzetilebilir (Çeviker, 2010: 20).

Müzik Faaliyeti Geliştirme ve Uygulama

Faaliyetleri kurgulama ve müzik temelli uygulamalar geliştirmeye yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Beden müziği koreografisi, dinlenen müziğe hareket ve çalgı temelli koreografi, yansıtma çalışmaları, müzikli drama, yaratıcı dans ve müzikli öyküleme uygulamalarına yönelik faaliyet geliştirme sürecidir.

Materyal Hazırlama Çalışmaları

Müzik, faaliyet geliştirme ve uygulama çalışmaları için materyal belirleme sürecidir.

Pedagojik Müzik Eğitim Yöntem ve Yaklaşımları

En yaygın kullanımı ile Orff-Schulwerk Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi/Pedagojisi, Kodaly Yöntemi, Dalcroze Eurhythmics Öğretisi müzik eğitim programında içeriği ve tanımlaması belirtilmemekle birlikte okul öncesi meslekî eğitim derslerinde aktif olarak kullanılmaktadır.

Dalcroze Eurhythmics Yöntemi (Öğretisi), Émile Jaques-Dalcroze

Eurhythmics beden hareketleri ve ritmik jimnastik üzerine yoğunlaşmış hareket yoluyla müziği öğrenme ve yaşama üzerine kurgulanmış bir yöntem olarak tanımlanmaktadır (Türkmen, 2016:83).

Orff-Schulwerk Yaklaşımı, Elementer Müzik Hareket Eğitimi/Pedagojisi, Carl Orff

Hareket, oyun, müzik, ritim, konuşma ve dansı içine alarak erken çocukluk dönemi müziğini en geniş biçimiyle ele alan yaklaşımdır. C. Orff yaklaşımına göre ritim ve devinimlerle çocukların yaşantılar yoluyla müzik yapmaları sağlanmakta, küme (çember) içerisinde bireysel sorumluluk almalarını hedeflenmektedir (Öztürk, 2001:106). Bu şekilde her öğrenci yeteneği doğrultusunda kendini ifade edebilmektedir. C. Orff ilk çağlardan beri kullanılan vurmali çalgıların müzik eğitiminde başlangıç olabileceğini; konuşma, hareket, danstan kaynaklanan müziğin en yalın (Elementer) hâlini çocuk eğitiminin temelini oluşturabileceğini düşünmüştür (Sökezoğlu, 2010). C. Orff bu şekilde ostinato, pentatonik dizi, rondo formu, kanon ve tekerlemeleri de erken dönem çocuk müzik eğitiminde yaygın olarak kullanılmasına vesile olmuştur. C. Orff ve arkadaşlarının geliştirdiği ve Orff çalgıları adıyla anılan daha çok etnik ve folklorik çalgıların prototiplerinden oluşturulmuş ritmik ve melo-ritmik müzik çalgıları okul öncesi müzik eğitiminde yaygın olarak kullanılmaktadır. Orff-Schulwerk Yaklaşımı'nın da her müziğin kendi özünden beslenmesi gerektiği düşüncesi ve ortak toplumsal bellek için halk müziğinin pedagojik müzik eğitiminde kullanılmasının büyük önemi olduğu vurgulanmaktadır (Haselbach, 2011).

Kodaly Yöntemi, Zoltan Kodaly

Halk müziğinden beslenmeyi, hareketli Do ve La diatonik dizesiyle her tonda transpoze solfej yapmayı önermiştir. Fonomimi (Solmizasyon) adında işaretlere dayalı ses aralığı eğitimini geliştirmiştir. Z. Kodaly bütün pedagojik müzik eğitimi yaklaşım ve yöntemlerinde olduğu gibi öğrenciyi müzik eğitiminin merkezine alan bir yaklaşım benimsemiş; halk türkülerini, şarkı söylemeyi ve koroyu eğitimin önemli bir unsuru olarak görmüştür (Türkmen, 2016:93-94).

Buna göre; Dalcroze öğretisinde dans ve devinim, Orff-Schulwerk yaklaşımında çalgı çalmak ve ritmik eşlik, Kodaly yönteminde ise şarkı söylemek ve koro, eğitimin merkezinde görülmektedir. Denilebilir ki pedagojik müzik eğitim yöntemlerinin ortak noktası, müzik eğitiminin temel amacının yanında müzik temelinde elde ettikleri kazanımları bireysel gelişim ve toplumsal eğitim süreçlerine aktarmalarıdır.

İlgili müfredat bünyesinde yukarıda verilen Okul Öncesi Dönemde Müzik Etkinlikleri Programı modüllerinin okul öncesi meslekî müzik derslerini alan öğrencilere dört temel öğrenme-öğretme stratejisi üzerinden aktarıldığı görülmektedir. Okul öncesi alanına yönelik meslekî eğitim veren liselerin ilgili programlarında öğrencilerin uygulamalar gerçekleştirmeleri beklenen öğrenme-öğretme stratejileri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

Sunuş Yoluyla Öğretme

Çeşitli kavram ve temel müzik bilgilerinin anlatarak kazandırılmasında kullanılır.

Buluş Yoluyla Öğrenme

Düşünce becerisinin gelişmesini minimum dış müdahale ile hedefleyen bu öğrenme stratejisi; öğrencinin sezgisel düşünme ve keşif yolu ile öğrenmesini sağlar. Elde edilen bireysel sorgulama, analiz etme, sentezleme değerlendirme süreçleri yolu ile öğrencinin birinci elden sonuca ulaşmasına dayanır.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğrenme

Proje, gezi, gözlem gibi faaliyetlerle elde edilen gözlemlerin ve izlenimlerin paylaşımına dayanır.

İşbirlikli Öğrenme

Küçük gruplar hâlinde çalışarak bireylerin öğrenme ve etkileşim sürecidir. Bu sürece öğretmen kendisine gereksinim duyulduğunda dâhil olur (Türkmen, 2016:69-75).

Buna göre; buluş yoluyla öğrenme ve işbirlikli öğrenme stratejilerinin okul öncesi pedagojik müzik eğitim yöntem ve yaklaşımlarına dair uygulamalar geliştirme süreçlerinde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu stratejiler, eğitim süreçlerinde bireylerin hazır bulunuşluk düzeyine göre işlevselleşmektedir.

Problem Durumu

Okul öncesi dönemde çocuklara verilecek en önemli sanat eğitiminin müzik olduğu, müziğin çocuğun gelişiminde olumlu yönde yardımcı olduğu ve erken çocukluk döneminde psikomotor gelişimin, zihinsel ve duygusal algılamının en yüksek düzeyde olduğu bilinmektedir (Özeren, 2002). Müzik uygulamaları yapacak uygulayıcı, çocuğun kendi yaratıcılığını ortaya çıkaracak, müzikli oyunlar oynayacak, müzik dinleme ve ritmik dans etme alışkanlıkları kazandırabilecek birikime sahip olmalıdır (Barışeri, 2000). Yine ilk müzik deneyimlerini edinecek çocukla çalışan uygulayıcının müzik eğitim bilgisi ile yeterli pedagojik beceriye de sahip olması gerekmektedir (Barışeri, 2002). Çünkü asıl olan eğitimin devamlılığı ve niteliğidir. Bu düşünceden yola çıkarak çocuğa aktarımda bulunacak uygulayıcının okul öncesi müzik eğitiminin amaçlarına göre hareket etmesi ve pedagojik müzik eğitimi yöntem ve yaklaşımlarını uygulayabilecek, gelişim alanlarına hâkim bir birey olması gerekmektedir. Zira okul öncesi müzik etkinlikleri haftalık kazanımlar doğrultusunda ve çocukların hazır bulunuşluk düzeylerine göre eğitimi sürdüren uygulayıcı tarafından belirlenmekte, uygulayıcı öğrenciye yönelik kazanım uygulamalarını okul öncesi eğitim programı kazanım tablosunu temel alarak hazırlamaktadır. Hazırlanan bu programlarda gelişim süreci ve eğitim ihtiyaçlarının esas alınması gerekmektedir. Tam bu noktada okul öncesi alanına yönelik en erken düzeyde meslekî eğitim veren meslekî liselerin çocuk gelişimi ve

eğitimi bölümünde okutulan meslekî müzik dersine yönelik öğrenci yeterliliklerinin tespitinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma ile meslekî liselerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümünde okuyan öğrencilere yönelik verilen meslekî müzik dersinin öğrenci temelli çıktıları incelenmek istenmiştir. Öğrencilerin okul öncesi kurumlarında yaptıkları meslekî staj programı (işletmelerde beceri dersi kapsamında) süresince oyun, dans ve müzik (çocuk etkinliklerinde müzik) dersine yönelik yeterlilikleri, bilgi birikimleri ve staj süresince birikimlerini uygulayabilme durumlarının tespit edilmesi ise araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Buna göre: "*Okul öncesi alanında meslekî eğitim alan lise son öğrencilerinin okul öncesi müzik uygulamaları üzerine yeterlilikleri ve staj yaptıkları kurumlardaki uygulama durumları ne düzeydir?*" sorusu araştırmanın problemini teşkil etmektedir. Bu bağlamda araştırma okul öncesi alanına yönelik meslekî eğitim alan lise öğrencilerinin müzik temelli eğitim ve uygulama süreçlerinin işlevselliğinin bilinmesi açısından da önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırma, taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği bakımından durum saptamaya yönelik çalışma modelinden oluşturmaktadır. Durum çalışması modeli; araştırmacının çoklu veri kaynakları içeren gözlem yapmak, görüşme gerçekleştirmek, doküman taraması yapmak, süreci raporlandırmak ve yorumlamaların zaman olarak sınırlandırılmış durumu ile derinlemesine incelediği ve duruma bağlı temaların tanımlandığı bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007).

Araştırmanın Varsayımları

Afyonkarahisar merkez ilçede bulunan Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencilerinden oluşan araştırma grubuna uygulanan 30 soruluk anketin problemi araştırmak için uygun olduğu, elde edilen verilerin gerçeği yansıtır nitelikte olduğu ve ulaşılan öğrencilerin bütün alan öğrencilerini temsil ettiği varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

2017-2018 Yılında Afyonkarahisar Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırma için izin alınmış ve aynı dönem araştırma gerçekleştirilmiştir. Buna göre araştırma; Afyonkarahisar Merkez İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı üç okul (Kız Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi) Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü son sınıf 200 öğrenci, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre hazırlanmış sorulara ve ankete verilen yanıtlara göre elde edilen bulguların doğruluğu ile sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli, Veri Toplama Araçları ve Verilerin Çözümlemesi

Araştırma, durumu saptamaya yönelik durum çalışması çerçevesinde araştırmacının duruma dair tespitlerine yönelik betimlemelerinden oluşan durum betimlemesi modelinden oluşturmaktadır. Bu çalışmayla birlikte öğrencilere Likert tipi beş bölmeli dereceleme ölçeği ile hazırlanan yönergeler yöneltilmiştir. Ölçekteki değerler "*Hiç, Çok Az, Kısmen, Büyük Oranda, Tamamen*" seçenekleriyle ifade edilmiştir. Anket soruları uzman akademisyenlerin görüşleri, alanyazında tespit edilen sorular ve buna göre oluşturulan soru havuzu doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerde, mevcut istatistiksel veri analiz programından yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin frekans (n=) yüzdeleri (%) çözümlenmiş ve sonuç tablolarla gösterilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmada veriler; **2017-2018** Eğitim Öğretim Yılı'nın İkinci Döneminde Kız Teknik ve Meslekî Anadolu Lisesi Okul Öncesi Eğitimi Bölümünden 200 adet son sınıf öğrencisine uygulanarak elde edilmiştir. Buna göre; Afyonkarahisar Millî Eğitim Müdürlüğü merkez ilçe teşkilatına bağlı üç okul tespit edilip gerekli izinler alınmıştır. Toplamda 6 sınıf (n=200) öğrenciye ulaşılmıştır. Veriler, uygulamaya katılan öğrencilerle gerçekleştirilen atölye (uygulama) çalışması sonrasında yöneltilen soruların yanıtları doğrultusunda elde edilmiştir.

Çalışma Gurubunun Özellikleri

Anketin demografik verilerinden yola çıkarak aşağıda yer alan tablo 1'de son sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması, tablo 2'de ise öğrencilerin yaşam alanı yer almaktadır.

Tablo 1. Uygulamaya Katılan Bireylerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş Ortalaması n=200	16 Yaş		17 Yaş		18 Yaş		19 Yaş		20 Yaş	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	9	4,5	124	62,0	61	30,5	5	2,5	1	0,5

Tablo 2. Uygulamaya Katılan Bireylerin Yaşam Alanlarına Göre Dağılımları

Yaşam alanı n=200	Merkez İlçe		İlçe		Kasaba		Mah.(Köy)	
	f	%	F	%	f	%	f	%
	118	59,5	26	13,0	36	18,0	20	10,0

Atölye Süreci

Araştırmanın yapıldığı dönemde konu tabanlı çalışmalara rastlanmadığı görülmüş ve araştırma süresinde ilgili müfredatın müzik modülünde uygulanan öğretim yöntem ve yaklaşımlarına dayalı tam günlük bir atölye çalışması ilgili liselerin ilgili bölümü öğrencileriyle birlikte (her bir lise için bir gün olacak şekilde) gerçekleştirilmiştir.

Atölyenin İçeriği

Pedagojik müzik eğitim yöntemlerinin dâhil edildiği çalışmada okul öncesinde uygulanabilir kurgulanmış müzik faaliyetlerinin gösterildiği 10 adet farklı uygulama örneği gruplara aktarılmış ve görsel kayıt altına alınmıştır. Uygulama örnekleri; ritim çalışmalarını, beden müziği çalışmalarını, ses ve müzik dinleme çalışmalarını, şarkı söyleme çalışmalarını, müzikli dramatizasyon çalışmalarını, yaratıcı dans çalışmalarını, müzikli öyküleme çalışmalarını içermektedir. Buna göre atölye sürecinde; Dalcroze Öğretisi'ne yönelik iki uygulama örneği, Orff-Schulwerk Yaklaşımı Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi/Pedagojisi'ne yönelik dört

uygulama örneği, Kodaly Yöntemi'ne yönelik bir uygulama örneğini, materyal hazırlamaya yönelik bir çalışma örneği, müzik faaliyet geliştirme ve uygulama üzerine iki çalışma örneği öğrencilere aktarılmıştır.

Atölyenin Amacı

Pedagojik müzik eğitim yöntem ve yaklaşımlarını teşkil eden Orff-Schulwerk Yaklaşımı Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi/Pedagojisi, Kodaly Yöntemi ve Dalcroze Eurhythmics Öğretisi ile şekillendirilen okul öncesi oyun dans ve müzik (*Çocuk Etkinliklerinde Müzik*) dersine yönelik uygulamaları öğrencilere tanıtmak, öğrenci görüşlerini ortaya koymak ve öğrencinin aldığı meslekî müzik eğitimi çıktılarının okul öncesi çocuğuna ulaşıncaya kadarki dönemde yeterliliklerini tespit etmektir.

BULGULAR

Atölye çalışmasına katılan öğrencilere okul öncesinde müzik eğitimine dair yeterlilikleri, okul öncesi müzik eğitimi uygulamaları hakkındaki bilgileri ve çalışmaları hakkındaki görüşleri elde etmek amacıyla yöneltilen yönerge öbekleri gruplandırılıp 6 tablo hâlinde sunulmuştur. Araştırma sonrası elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 3: Atölye çalışması sonrası katılımcılara, ilgili müfredat gereği aldıkları müzik derslerinde verilen müzik pedagojisi ve uygulanan yöntemler kapsamında öğretilen Orff çalgılarını tanıma oranlarını tespit etmek istenmiştir. Katılımcılara Orff çalgıları atölye çalışması süresince gösterilmiş, işlevsel özellikleri tanıtılmıştır. Anket doldurma sırasında bu çalgılar öğrencilere tekrar gösterilmiş ve ismini biliyorlarsa ilgili boşluğu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 3. Orff Çalgılarını Tanıma Oranı

Orff Çalgıları	Tanıyorum		Tanımıyorum		Toplam n=200	
	f	%	f	%	f	%
Ksilofon	9	4,5	191	95,5	200	100,0
Metalefon	79	39,5	121	60,5	200	100,0
Davul	200	100,0	0	0,0	200	100,0
Tef	200	100,0	0	0,0	200	100,0
Çelik Üçgen	179	89,5	21	10,5	200	100,0
Marakas	121	60,5	79	39,5	200	100,0
Ritim Çubukları	117	58,5	83	41,5	200	100,0

Zil, Çingırak	194	97,0	6	3,0	200	100,0
Kastanyet	88	44,0	112	56,0	200	100,0
Kabasa	14	7,0	186	93,0	200	100,0
Agogo	7	3,5	193	96,5	200	100,0

Buna göre; katılımcılara gösterilen ritmik ve meloritmik çalgılardan ksilofon, metalofon, kabasa ve agogo çalgılarını tanıma oranının düşük; davul, tef, çelik üçgen, marakas ve zil çalgılarını tanıma oranının yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Atölye çalışması sonrası katılımcılara, ilgili müfredat gereği aldıkları müzik derslerinde verilen müzik pedagojisi ve uygulanan yöntem/yaklaşımlara dair yeterliliklerini tespit etmek için aşağıdaki dört yönerge yöneltilmiş ve kendilerine en uygun kutucuğu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 4. Okul Öncesi Müzik Pedagojisi ve Yöntem/Yaklaşımlarına Dair Yeterlilik Oranı

Okul Öncesine Dair Müzik Temelli yeterlilik	Hiç		Çok Az		Kısmen		Büyük Oranda		Tamamen		Toplam n=200	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Orff çalgılarını kullanarak müzik eşlikli uygulamalar gerçekleştirilebilirim.	0	0,0	10	5,0	0	0,0	79	39,5	111	55,5	200	100,0
Şarkı söyleme sırasında uygun ritmik eşlikli çalışmalar gerçekleştirilebilirim.	99	49,5	51	25,5	0	0,0	46	23,0	4	2,0	200	100,0
Pedagojik müzik eğitim yöntem ve yaklaşımlarını tanıyorum.	188	94,0	7	3,5	5	2,5	0	0,0	0	0,0	200	100,0
-Orff Schulwerk Yaklaşımı	80	40,0	5	2,5	5	2,5	75	35,0	40	20,0	200	100,0
-Kodaly	20	100	0	0,	0	0,	0	0,0	0	0,0	200	100,0

<i>Yöntemi</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>-Dalcroze Öğretisi</i>	200	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	200	100,0
Müzikli hareket ve dans uygulamaları gerçekleştirilebilir.	190	95,0	5	2,5	2	1,0	3	1,5	0	0,0	200	100,0

Buna göre; katılımcıların müzik pedagojisi yöntemlerini tanımadıkları, müzikli hareket ve dans uygulamalarını gerçekleştiremedikleri fakat Orff çalgıları ile dinletilen müziğe ritmik eşlik faaliyetlerini yapabildikleri ve şarkı söylerken büyük oranda ritmik eşlik yapabildikleri tespit edilmiştir.

Tablo 5: Atölye çalışması sonrası katılımcılara, ilgili müfredat gereği staj yaptıkları kurumlarda uygulanan müzik derslerinde hangi yöntemlerin gerçekleştirildiğini tespit etmek için aşağıdaki üç genel ibare yöneltilmiş ve kendilerine en uygun düşünce kutucuğunu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 5. Staj Yapılan Kurumda Gerçekleştirilen Müzik Uygulamaları

Staj Kurumunda Gerçekleştirilen Müzik Çalışmaları	Hiç		Çok Az		Kısmen		Büyük Oranda		Tamamen		Toplam n=200	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Müzikli ritim çalışmaları yapılıyor.	112	56,0	20	10,0	20	10,0	8	4,0	40	20,0	200	100,0
Müzikli oyun (drama) çalışmaları yapılıyor.	188	94,0	9	4,5	2	1,0	1	0,5	0	0,0	200	100,0
Müzikli hareket dans çalışmaları yapılıyor.	98	49,0	99	49,5	0	0,0	0	0,0	3	1,5	200	100,0
Şarkı söyleme çalışmaları yapılıyor.	0	0,0	100	50,0	0	0,0	100	50,0	0	0,0	200	100,0

Buna göre; kurumlarda büyük oranda müzikli oyun faaliyetlerinin gerçekleştirilmediği, hareket ve dans çalışmalarının yapılmadığı, MEB okul öncesi eğitim programında yer alan pedagojik müzik yöntem ve tekniklere dayalı müzik derslerinin yeteri oranda yapılmadığı fakat şarkı söyleme çalışmalarına ağırlıklı olarak yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 6: Atölye çalışması sonrası katılımcılara, ilgili müfredat gereği aldıkları müzik derslerinde verilen müzik eğitimine dair bilgilerinin staj yaptıkları kurumda uygulama oranları ve bu alanlarda kurumun kendilerine kazandırdıklarını tespit etmek için yönergeler yöneltmiş ve kendilerine en uygun kutucuğu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 6. Müzik Alanında Kazanımların Oranı

Eğitim Birikimi	Hiç		Çok Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam	
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Staj yapılan kurumda öğrencinin okulda edinilen birikimini uygulayabilme	141	70,5	32	16,0	27	13,5	0	0,0	0	0,0	200	100,0
Staj yapılan kurumun öğrenciye müzik alanında kazandırdıkları	171	85,5	19	9,5	10	5,0	0	0,0	0	0,0	200	100,0

Buna göre; ilgili müfredat gereği öğrenciden beklenen gözlem ve uygulama modüllerinin okul öncesinde müzik eğitimi alanında büyük oranda gerçekleştirilemediği tespit edilmiştir.

Tablo 7: Atölye çalışması sonrası katılımcılara, ilgili müfredatta yer alan kazanımlar ve gelişim modülleri doğrultusunda müzik eğitiminin hangi alanlarda etkili olduğu sorulmuş ve düşüncelerine en yakın kutucuğu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 7. Okul Öncesi Müzik Eğitiminin Gelişim Alanlarına Etki Oranı

Öğrenciye Göre Müzik Temelli Uygulamaların Gelişim Alanları Katkısı	Hiç Katılmıyorum		Çok Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen Katılıyorum		Toplam n=200	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Motor gelişime katkı sağlar.	0	0,0	1	0,5	0	0,0	12	6,0	187	93,5	200	100,0
Duyusal gelişime katkı sağlar.	14	7,0	92	46,6	0	0,0	6	3,0	88	44,0	200	100,0

Bilişsel gelişime katkı sağlar.	7	3,5	7	3,5	20	10,0	42	21,0	124	62,0	200	100,0
Sosyal gelişime katkı sağlar.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	1,0	198	99,0	200	100,0
Akademik gelişime katkı sağlar.	88	44,0	57	28,5	19	9,5	30	15,0	6	3,0	200	100,0
İletişimsel gelişime katkı sağlar.	5	2,5	16	8,0	9	4,5	53	26,5	117	58,5	200	100,0
Dikkat gelişimine katkı sağlar.	11	5,5	37	18,5	6	3,0	101	50,5	45	22,0	200	100,0

Buna göre; katılımcıların okul öncesi müzik eğitiminin çocuklarda iletişim ve sosyal gelişime, motor gelişime, bilişsel gelişime, dikkat gelişimine ve duygusal gelişime olumlu etkisi olduğunu düşündükleri fakat akademik gelişime belirgin oranda etkisi olacağı düşünmedikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8: Atölye çalışması sonrası katılımcılara uygulamaya dair düşüncelerini yansıtıcı sorular sorulmuş ve kendilerine en yakın kutucuğu işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların uygulama üzerine düşünceleri

Atölye Uygulaması	Hiç		Çok Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam n=200	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Benzer uygulamaları daha önce deneyimledim.	190	95,0	0	0,0	10	5,0	0	0,0	0	0,0	200	100,0
Bu uygulamaları gelecekte kullanacağım.	0	0,0	9	4,5	1	0,5	11	5,5	179	89,5	200	100,0
Okulda aldığım müzik eğitimine benzemektedir.	200	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	200	100,0
Okulda verilen müzik eğitimi bu şekilde işleniyor.	183	91,5	1	0,5	16	8,0	0	0,0	0	0,0	200	100,0

Buna göre; katılımcıların benzer uygulamaları daha önce deneyimlemedikleri, atölye çalışmasındaki benzer uygulamaları meslek yaşantılarında kullanmak istedikleri ve büyük oranda okulda aldıkları meslekî müzik eğitiminin atölyede uygulaması sırasında

gösterilen pedagojik müzik eğitim yöntem ve yaklaşım örneklerine benzemediği yönünde fikir beyan ettikleri tespit edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmadan çıkan sonuçlara göre; mezuniyetleri sonrasında okul öncesi eğitim kurumlarında yardımcı öğretmen unvanıyla görev alabilecek ve uygulama derslerine katılabilecek çocuk gelişimi ve eğitimi öğrencilerinin; okul öncesi müfredatının öngördüğü temel müzik eğitimi donanımına pratikte sahip olmadığı, okul öncesi müzik eğitimi ve yöntemleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, temel müzik bilgileri, müzikli drama, hareket-dans, ritim, şarkılı oyun tekniklerinde öngörüldüğü düzeyde deneyim edinemedikleri, staj yaptıkları kurumlarda verilen uygulama derslerinin stajyerlere bilgi ve meslekî donanım kazandıracak düzeyde olmadığı, bilgilerini bu kurumlarda uygulamaya dökemedikleri ve pedagojik müzik eğitim yöntem ve yaklaşımları konusunda kendilerini geliştirmek için zemin bulamadıkları, meslekî müzik derslerini çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm öğretmenlerinden aldıkları, staj yapılan kurumlarda müzik eğitimini sınıf öğretmeni ya da yardımcı öğretmen tarafından uygulandığı ve eğitim süreçlerinin şarkı öğretimi ağırlıklı olduğu sonuçlarına atölye çalışması sonrası elde edilen anket verileri neticesinde ulaşılmıştır.

Erken çocukluk dönemi, eğitim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Okul öncesi çocuklarına yönelik eğitim veren kurumlar, meslek liseleri son sınıf çocuk gelişimi ve eğitimi öğrencilerini bünyelerinden stajyer öğrenci olarak kabul etmektedir ve bu kurumlarda denetimli bir şekilde okul öncesi çocuklarının eğitim-öğretim süreçlerine dâhil olmaları beklenmektedir. Pek çok öğrenci okul öncesi kurumlarında lise mezuniyeti ya da meslek yüksek okulu mezuniyeti sonunda işe başlamakta ve millî eğitimin temelini oluşturan okul öncesi eğitim süreçlerinin birer neferi olmaktadır. Nitelik yerine nicelik faktörünün devreye girdiği bu tür durumlarda, niteliğin desteklenmesi hem toplumsal hem de ulusal anlamda bireylerin yetiştirilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden alan mezunu bu bireylerin aldıkları meslekî müzik temelli oyun dans

hareket derslerinin ve meslekî müzik temelli eğitim süreçlerinin niteliğinin ilgili kurum ve kuruluşlarca geliştirilmesi gerektiği, lise eğitimleri ve staj süreçleri boyunca meslekî niteliklerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların ilgili kurum ve kuruluşlarca desteklenmesinin gerekli olduğu bu araştırmanın öneri tümceleri olarak düşünülmektedir.

Ek. Şekil 1. Pedagojik Müzik Eğitim Yöntem ve Yaklaşımları Atölyesinden Görüntüler

KAYNAKÇA

- Barışeri, N. (2000). "İlköğretim Öğretmen Adaylarının Müzik Öğretiminde Kendilerine Olan Özgüvenlerinin İncelenmesi" *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:10, ss:109-117.
- Barışeri, N. (2002). Uluslararası Müzik Kültürü ve Eğitimi Kongresi, "Müzik Eğitimi ve Sınıf Yönetim", Ankara: Gazi Üniversitesi, Tam Metin, ss:109-117.
- Bilen, S. (1994). "Müzik Eğitimi Yöntem ve Tekniklerinin Müzik Eğitimindeki Önemi" Türkiye'de Müzik Öğretmenliği Eğitiminin Yetmişbeşinci Yılına Armağan (1924-1994) *Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, ss. 345-349.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. (2. Baskı). USA: SAGE Publications.

- Çeviker, A. (2010). *Okul Öncesi Ve Müzik Öğretmeni Adaylarının Okul Öncesi Müzik Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇGEBMAP: (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Müzik Albümü Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- ÇGEBMEP: (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Müzik Etkinlikleri Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- ÇGEAÇÖP: (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı Çerçeve Öğretim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- Haselbach, B. (2011). *Texts On Theory And Practice Of Orff-Schulwerk*, Germany: Schott Pub, ss:196-219.
- Karadağ, A. (1997). *Okul Öncesinde Dramatik Etkinlikler-Kukla-Dramatizasyon-Drama*. Ankara: Kök Yayıncılık., ss:111-119.
- Morgül, M. (1995). *Yaratıcı Drama ile Oynayarak Yaşayarak Öğrenme*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- MTEY: (2008). *Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- OÖDMEP: (2013). *Okul Öncesi Dönemde Müzik Etkinlikleri Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- OÖEP: (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı İlgili Yönetmelik ve Programı.
- Özeren, E. (2002). *Müzik Kültür ve Eğitim Kongresi, "Çocuk Müzik Eğitiminin Sorunları"*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Tam Metin, ss:160-163.
- Öztürk, A. (2001). *Okul Öncesinde Müzik Öğretim Yöntemleri, Müzik Öğretimi-2*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, A. (2004). *Okul Öncesi Eğitimde Müzik*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sökezoğlu, D. (2010) *Ritim, Hareket ve Şarkı Öğretimi Temelli Müzik Eğitiminin 7-11 Yaş Grubu Çocuk Yuvası Öğrencilerinin*

Sosyal Gelişimi Üzerine Etkisi. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Sun, M., Seyrek, H. (2002). *Okul Öncesi Eğitimde Müzik*. İzmir: Mey Müzik Eserleri Yayınları.

Tufan, S. (2002). Müzik Kültür ve Eğitim Kongresi, "*Kültürler Arası Etkileşimde Erken Müzik Eğitiminin Önemi*", Ankara: Gazi Üniversitesi, Tam Metin, ss:102-108.

Türkmen, E. (2016). *Müzik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Uçan, A. (1994). *Müzik Eğitimi-Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.